

EJUSDEM EPISTOLA AD WALTERUM DE MUNDI CONTEMPTU¹

SIVE

DE EPISCOPIS ET VIRIS ILLUSTRIBUS SUI TEMPORIS.

(*Anglia sacra*, t. II, p. 694, curante Henrico Warton, qui hanc epistolam exhibet ex utroque codice Lambethano, variis lectionibus appositis.)

Waltere, quondam decus juvenum, quondam deliciae rerum, nunc prohi dolor! diutino dolore² decoqueris, nunc lamentabili dolore consumeris. In ætatis nostræ jucundabili flore librum tibi epigrammaton poetice composui; carmen etiam in amore³ acceptabile contexui. Juvenis autem juvenilia, nunc senex seni senilia destino. De contemptu igitur mundi quædam tibi et mihi scripsi; in quibus te languens exerceas, et ipse potissimum sæpe legendo recurram, nec disserendo rhetorice, nec tractando philosophice: id⁴ unum omnis pagina divina intonat, omnia philosophorum ingenia desudant; sed loquendo omnino simpliciter, ut pateat pluribus, id est minus doctis et de his quæ tu et ego vidimus, hinc jam senes contemere contemptibilia discamus. Nihil igitur de historiis, nihil de ante relatis, sed quæ videndo scimus, quia tale testimonium nec aliud lex admittit, apponimus. Quod si temporis nostri posteris nomina barbara videantur; vel quia tot apponuntur, asper et obliquus tædeat tractatus; nonne saltem mihi et tibi proderit?

Sit⁵ igitur primum capitulum de his quæ in Ecclesia nostra contigerunt. Igitur a pueritia omnia fere vitia præter luxuriam pullulant hinc⁶, quia cacumen erigit rigidissimum et principatum nimius amor præsentium. Cum autem ætatis naturali bono mala multa pueritia vacuentur, velut in scientia levitas, mutabilitas et alia; hoc prædictum, quod jucundius est cæteris et melle venenato conditius⁷, remanet et crescit. Ætatis tamen magno processu pungere videntur quæ mulcebant, et amaricare quæ indulcabant. Usu tamen mali velut hamo inextricabili captæ mentes divitiis et deliciis fugientibus retinentur. Quod a me ipso didici. Cum namque puerulus, cum adolescens, cum juvenis, Roberti præsulis nostri gloriam conspicerem; scilicet equites decentissimos, adolescentes nobilissimos, equos pretiosissimos, vasa aurea et deaurata, ferculorum numerum ferentium splendorem, vestes purpureas

et byssinas; nihil nimirum beatius æstimare potui. Cum igitur omnis⁸, et ipsi etiam qui de mundi contemptu legebant in scholis, ei obsequerentur; et ipse quasi pater et dominus⁹ omnium æstimatus, mundum valde diligeret et amplexaretur; si quis tunc mihi hæc pulcherrima, quæ omnes admirabamur, contemnenda diceret, quo vultu, quo animo ferrem? Inaniorem Oreste, importuniorem Thersite judicassem. Nihil tanti viri tantæ beatitudini obesse posso putabam. Vir tamen effectus, narrationem audivi de turpissimis omnino conviciis ad eum dictis; quæ si mihi nihil habenti in tanta audientia dicta fuissent, semimortuum me ducerem. Cœpi ergo illam inæstimabilem beatitudinem minoris pendere. Quia vero multis sæcularibus solent ante mortem acerbissima contingere; quid ante finem ei contigerit, edisseram. Qui justitarius totius Angliæ, et ab omnibus summe formidatus fuerat, in ultimo vitæ suæ anno bis implacitatus est a rege per quemdam justitiarium ignobilem, et damno gravissimo cum dedecore bis afflictus. Unde tanto stupore mentis angariatus est, ut cum ego jam archidiaconus ejus inter prandium juxta eum recuberem, lacrymas eum fudisse viderim. Causam quæsitus: Quondam, inquit, astantes mihi pretiosis induebantur. Nunc mulctæ regis, cujus semper gratiæ studui¹⁰, compegerunt eos agnitis vestiri. Tanta vero post hæc desperatione de regis amicitia usus est, ut cum laudes egregiæ, quas rex de eo absente dixerat, ei recitarentur, suspirans dixit¹¹: Non laudat rex quempiam suorum, nisi quem voluerit funditus lædere¹². Rex namque Henricus, si dicere fas est, summæ simultatis erat, et nimis¹³ inscrutabilis. Post paucos exhiçe dies apud Wodestoc, ubi rex conventum hominum et ferarum statuerat, cum episcopus loqueretur cum rege et episcopo Salesburiensi, qui summi erant in regno, percussus est apoplexia. Vivus tamen, sed elinguis, in hospitium suum deportatus, præsentem rege mox exspiravit. Rex magnus, cui semper servierat, quem

VARIÆ LECTIONES.

¹ Codex alter legit appetitu. ² Langore. ³ Amorem. ⁴ Et. ⁵ Sic. ⁶ Inter cæ. ⁷ Conditur. ⁸ Omnes. ⁹ Deus. ¹⁰ Adde maxime. ¹¹ Dixit. ¹² Delere. ¹³ Mentis.

valde dilexerat et metuerat, quem tanti ducebat, in quem adeo confidebat, nihil pluris in necessitate summa fuit ¹⁶ mendico. Animadvertite igitur non frustra dictum : *Maledictus, qui confidit in homine, et qui ponit carnem brachium suum* (Jer. xvii).

Dum igitur puer vel adolescens vel juvenis conspiciunt beatos, percogitent ¹⁵ quam sit eorum finis ambiguus, et in hoc etiam mundo marcescere incepturi sint in miseris. Fuit autem Robertus præsul mitis et humilis, multos erigens, nullum deprimens, pater orphanorum, deliciae suorum; hoc tamen usus est sine. Tractandum autem erat de præcessore ejus Remigio, qui cum Willelmo rege in Anglia venit, et bello interfuit; qui postea episcopatum Dorcestræ ¹⁶ prædicto rege largiente suscepit; qui demum sedem episcopatus a Dorcestræ ¹⁷ in Lincolniam transtulit; qui ecclesiam nostram fundavit, fundatam possessionibus variis ditavit, ditatam personis honestissimis infloravit. Scilicet non loquimur nisi de auditis et visis, eum autem non vidimus; clericos autem venerabiles, quos in ecclesia primos imposuit, omnes vidimus ¹⁸. Radulfum igitur sacerdotem reverendum constituit decanum. Reinerum vero, in cujus loco Gaufridus nepos ejus adhuc degit, thesaurarium exhibuit. Reinerus vir adeo religiosus fuit, ut sæpe in tumulo quem mortis suæ præparaverat, psalmodiam exerceret, et domui æternitatis se ¹⁹ assuescens diutius orabat; ut cum orare non posset, ibidem recumbens a Dei pietate visitaretur. Felix exemplum viri clarissimi. Nec ta-

cessit Robertus; quibus modo Willelmus nepos Alexandri episcopi nostri egregius ²⁰. Leicestræ vero Radulfum; cui successit Godefridus, quibus Walterus vir omnino laudandus, nunc vero Robertus de Querceto, vir fama dignus. Oxenfordiæ quidem præposuit Alfredum ²¹, cui successit Walterus superlative rethoricus. Buchingeham præposuit Aluredum parvum; cui successit Gislebertus, versibus et prosa et habitu curialissimus. Quibus successit Rogerus, jam Cestrensis episcopus effectus. Postea Richardus, nunc vero David frater Alexandri venerabilis episcopi, a primo quintus. Septimum vero archidiaconum Bedefordiæ præposuit Osbertum. Cui successit Radulfus, miserande occisus. Quibus Hugo ²² nunc vero Nicolaus, a primo quartus. Cæteri vero clerici honestissimi, ne prolixitatis arguar, taceantur. Cogita ²³ igitur, quomodo prædictæ personæ venerabiles exinanitæ sunt, et mox oblivione etiam ²⁴ absorbendæ sint. Imo mente revolve omnes, quos in choro dextro, omnes quos in choro sinistro prius vidimus. Nec unus quidem ²⁵ superest. Amabant quæ amamus; optabant quæ optamus; sperabant quæ speramus: mors omnes dedit oblivioni. Cogitemus igitur, quia et nos similiter eadem manet oblivio. Curemus omni nisu quærere quod duret, quod stabile sit, quod differat a somno; imo quod aliquid sit, quia hæc nihil sunt.

Secundum capitulum ad contemptum mundi est de his, quos in summis deliciis educatos vidimus summis miseris tandem deletos. Ideo autem per capitula tibi scribo; ut quia diversorum nomina et gesta ubique ²⁶ dispersa intermiscantur, hinc aptior ²⁷ et dilucidior fiat tractatus. Vidimus igitur Willelmum filium regis, vestibus sericis et auro consutis indutum, famulorum et custodum turba consortum, gloria quasi cælesti coruscantem. Ipse unicus erat regis et reginæ filius; nec dubitabat se diademate sublimandum. Enimvero nescio quid magis afferebat ei certa spes in futurum regnandi, quam patri suo ipsa essentia regni; quia pater magnum regnandi spatium jam præterierat, filio totum adhuc reservabatur. Pater etiam jam de an-
D missionem cum mentis angaria cogitabat; filius vero tantum ad habendum cum gaudio totus inhiabat. Displicebat autem mihi, et in animo ²⁸ cladem futuram portendebat nimius circa eum cultus et nimius in ipso fastus; et dicebat animus meus: Hic adeo delicatus nutritus ²⁹ in cibum ignis. Ille autem semper de regno futuro de fastigio superbo tumidus cogitabat. Deus autem dicebat: *Non sic impij, non sic* (Psal. i). Contigit igitur ei, quod pro corona auri rupibus marinis capite scinderetur; pro vestibus deauratis nudus in mari volutaretur; pro celsitudine regni maris in fundo piscium ventritus

VARIE LECTIONES.

¹⁶ Adde ei. ¹⁵ Præcogitent. ¹⁶ Dorkeestriæ. ¹⁷ Dorkeestria. ¹⁸ Adduntur: Quorum paucos memorabimus paucis. ¹⁹ Suæ. ²⁰ Adde nepos. ²¹ Alwredum. ²² A primo tertius. ²³ Cogitaretur. ²⁴ Æterna. ²⁵ Jam. ²⁶ Utique. ²⁷ Apertior. ²⁸ Meo. ²⁹ Nutritur.

sepeliretur. Hæc fuit mutatio dexteræ Excelsi. Richardus etiam Cestrensis consul, filius unicus, Hungonis consulis, summo splendore nutritus, summa expectatione patris hæres eximius, adhuc imberbis, in eadem nave deperiit, et eandem sepulturam habuit. Richardus quoque filius regis nothus, ab episcopo nostro Roberto festive nutritus, et in eadem qua degebam familia a me et aliis celebriter honoratus; cujus indolem mirabamur, et magna quæque expectabamus, in eadem navi cautibus illisa, cum mare ventis careret, subita morte raptus est, et a mari voratus est. Cum igitur Willelmus regis nepos, filius scilicet Roberti ducis Normannorum, jam solus regius esset hæres, et omnium expectatione dignus judicaretur; et probitate ineffabili consulatum Flandriæ adeptus esset, et vigore inexterminabili Theodoricum signis collatis superasset; parvo ictu sauciatus ²⁹ deperiit. Omnes qui eum regem futurum securi expectabant, et quosvis ad lubitum præjudicabant, illusi sunt. Si singula acquerer exempla, fieret Epistola codex magnus. Nunc autem decanum nostrum Simonem non prætere-
 reo, qui filius Roberti præsulis nostri fuit; quem genuerat dum cancellarius Willelmi magni Regis esset. Qui, ut decebat, regaliter nutritus, et adhuc impubes, decanus noster effectus, in summam regis amicitiam et curiales dignitates mox proventus est. Erat autem celer ingenio, clarus eloquio, forma venustus, gratia coruscus, ætate junior, prudentia senilis, sed superbix vitio respersus. Ex superbia crevit invidia, ex invidia odium, ex odio detractiones, jurgia, delationes. Bene igitur prophetavit de se dicens: *Ego curialibus interponor, quasi sal anguillis viventibus*. Sicut enim sal anguillas excruciat; sic delationibus suis omnes regi famulantes distorsit. Sicut sal anguillarum destruit humore, sic ipse omnium aspiratione annullatur ³¹. Hujus tamen prophetix partem priorem intellexit, alteram non prævidit. Veruntamen de se dixit ³² *rescius*. Summus igitur in fastigio curiæ et regni, post dies in summum regis odium devolutus est; et in carcerem positus, per latrinam aufugisse dicitur; et in exsilium et miseriam juvenis intravit. Bene igitur in illo propheticum patuit: *Qui in crocets hatriebantur, amplexati sunt stercora* (Thren. iv). Non igitur magni æstimemus, cum nobiles pueros vel juvenes viderimus, tam forma quam divitiis et favoribus perradiare; cum sæpenumero in summas miseras redigantur. Nunc ³³ omnis expectatio stultorum dissoluta est; et quod nihili erat, ad nihilum redigetur ³⁴.

Tertius erit Tractatus ad hujus vitæ labentis despectam; quæ utinam despici posset a me, quantum animus optat mens, et dignitas exigit sua; de sapientia hujus mundi, scilicet de hoc quod potissimum est in mundo. Illa namque prestior est

VARIÆ LECTIONES.

²⁹ In manu. ³¹ Annullatus est. ³² Tunc. ³³ Redigitur. ³⁴ Prosequar. ³⁵ Deest. ³⁶ Verum et.

³⁷ In. ³⁸ Deest. ³⁹ Paterna. ⁴⁰ Concessit.

A cunctis opibus terræ; et omnia, quæ in mundo desiderantur, huic non valent comparari. Scriptum est tamen. *Sapientia hujus mundi, stultitia apud Deum* (I Cor. iii). Quod Apostoli signaculum visis prosequitur ³⁵ exemplis. Fuit igitur Robertus consul de Mellend in rebus sæcularibus sapientissimus omnium hinc usque in Jerusalem degentium. Fuit scientia clarus, eloquio blandus, astutia perspicax, providentia sagax, ingenio versipellis, prudentia insuperabilis, consilio profundus, sapientia magnus. Possessiones igitur magnas et varias, quas vulgo vocant honores ³⁶, et urbes et castella, vicos et villas, flumina et silvas, prædictis acquisierat instrumentis. Erant autem honores ejus non solum in Anglia, sed etiam ³⁷ in Normannia ³⁸ et Francia. B Pro libitu suo igitur reges Francorum et Anglorum nunc concordēs uniebantur, nunc discordēs præliabantur. Si adversus aliquem insurgebat, contritus humiliabatur. Si prodesse volebat, gloriosus exaltabatur. Hinc thesauri copia, scilicet auri et argenti, gemmarum et palliorum, incredibiliter ei confluit. Cum igitur in summo statu gloriæ suæ degeret; contigit quemdam alium consulem sponsam ei tam factione quam dolosis viribus arripuisse. Unde et in senectute sua mente turbatus et angaria obnubilatus, in tenellas mœrentis incidit; nec usquo ad mortem se letum vel hilarē sensit. Cum igitur post dies dolori dedicatos ³⁹ et in infirmitatem mortis prænuntiam incidisset; rogatus est ab archiepiscopo et sacerdotibus, cum ei confessionis purgatorium impenderent officium, ut terras quas vi vel arte multis abstulerat, pœnitens redderet, et erratum lacrymis lavaret. Quibus respondens ait: *Si terras quas aggregavi, multifarim divisero, ovid miser filiis meis relinquam? Cui contra ministri Domini: Sufficiens filiis tuis hæreditates pristinae, et quas juste terras acquisisti. Cætera redde. Alioquin animam devoristi gehennæ*. Respondit autem consul: *Filiis omnia tradam; ipsi pro salute defuncti misericorditer agant*. Eo defuncto, filii ejus magis injuste congregata injuste studuerunt augere, quam aliquid pro salute patriæ ⁴⁰ distribuere. Liquet igitur summam viri sapientiam in fine, quo laus canitur, non solum in summam stultitiam, D sed in cæcam devenisse insaniam. Quid memorem Gislebertum cognomine Universalem, episcopum Londoniensem? Non fuit ad usque Romam par ei scientia. Artibus erat eruditissimus, theoria singularis et unicus: fama igitur celebris et splendidus. Quapropter dum scholas regeret in Nivernis Gallia, ad summum Londoniæ sacerdotium vocatus est, et exoratus accessit ⁴¹. Qui magna expectatione susceptus, cepit avaritiæ crimini deservire; multa perquirens, pauca largiens. Mœrens siquidem nihil divisit. Sed infinitam thesauri copiam rex Henricus in ejus deliciis invenit. Ocreæ etiam episcopi auro

et argento refertæ in fiscum regium allatæ sunt. A Unde vir summæ scientiæ ab omni populo habitus est pro stultissimo. Quid etiam de Randulfo ⁴¹ regis cancellario? Qui cum esset vir sagacissimus, astutus et callidus, omnem vim sapientiæ suæ convertit ad simplices delinquentes ⁴² et pecunias eradendas. Sed inter agendum decidit in languores intermituabiles. Tunc vero quasi Deo renitens ei naturæ victor, facinus cumulare, quos poterat devorare non destitit. Crescebat autem cum cruciatu cupiditas, cum dolore ⁴³ dolus; donec eum ex equo quo rueret ⁴⁴ super eum monachus equitavit, et insolita morte demolitus est. Ex infinitorum silva exemplorum ad mundi sapientiæ imo fallaciæ discernendam jam dicta sufficiant.

Quarto subdetur loco virorum magni nominis felicitas; quam scilicet se dedisse regi ⁴⁵ David Dominus ipse pronuntiat his verbis: *Feci quoque tibi nomen grande juxta nomen magnorum qui sunt in terris (II Reg. II)*. Ille igitur hanc felicitatem feliciter habuit; nostri autem infelicit. His namque temporibus non pervenitur ad magnum nomen nisi summis sceleribus. Thomas princeps magnus juxta Laudunum in Gallia principans, magnus erat romine, quia summus erat scelere. Ecclesiis igitur circumjacentibus hostilis, omnes in fiscum suum redegerat. Si aliquem vi vel dolo in captione sua tenebat, non falso dicere poterat: *Dolores inferni circumdederunt me (Psal. cxiv)*. Cædes humana, voluptas ejus et gloria. Comitissam contra solitum in carcere posuit. Cui crudelis et spurcus, compeles et supplicia diebus, ut pecuniam extorqueret, stuprum noctibus inferebat, ut eam derideret. A carcere in lectum ⁴⁶ homines crudelissimi quædam nocte ferebant. A lecto quædam die in carcerem referebant ⁴⁷. Pacificè loquens proximum, in corde non sine risu gladio iranspungebat. Unde gladium sæpius sub chlamide nudum ferebat, quam vaginatum. Hunc igitur homines ⁴⁸ timebant, venerabantur, adorabant. Fama omnis Galliæ circa illum. Crescebat in dies ejus ⁴⁹ possessio, crescebat thesaurus, crescebat servitus. Audire suam scelerati desideras? Gladio lethaliter percussus, pœnitentiam recusans, et a corpore Domini collum retorquens, sic periit; ⁵⁰ ut bene dici posset:

Conveniens vitæ mors fuit ista tuæ.

Vidisti Robertum de Belesme: qui princeps Normannensis in carcere ⁵¹ positus, erat Pluto, Megara, Cerberus, vel si aliquid horrendius scribi potest. Nec curabat captos redimere, sed interimere. Filioli sui oculos sub chlamide positi quasi ludens pollicibus exstinxit ⁵²; homines utriusque sexus ab ano usque in ora palis transforabat. Frat ei cædes horribilis hominum cibus jucundus animæ. Erat igitur in ore omnium positus, ut diceretur in pro-

verbis: Mirabilia Roberti de Belesme. Tandem veniamus ad finem, scilicet ad rem optabilem. Qui cæteros carcere vexaverat, in carcere perenni a rege Henrico positus, longo supplicio sceleratus deperiit. Quem tantopere fama coluerat, dum viveret, in carcere utrum viveret, vel obisset, nescivit: diemque mortis ejus obmutescens ignoravit. Hos igitur duos inter multos descripsi. Nec jam amplius de gente ipsius ⁵³ dæmonibus horrenda loquendum duxi.

Quinto tractabitur de summis hominum, qui sic sunt in rebus humanis, ut generalissima in prædicamentis. Reges vero gentium subditis suis quasi Deus sunt. Quibus omnes juramento se devoverunt, quibus stellæ cæli deservire videntur. Horum igitur cacuminum mundi tanta sublimitas est, ut in eos videndo cæteri non satientur, ut eis cohabitantes super homines æstimentur. Nec mirandum est, si ad eos inspiciendo mulierum turba ⁵⁴ vel juvenum, vel etiam viri levitatis prosiliunt. Sed etiam sapientes et discretionem graves ad videndum sape visos, nescio qua gratia mulcente, impelluntur. Quid igitur est? quid jucundius? quid beatius esse potest? Vellem tamen unum ex eis tibi colloqui, et mentis suæ secreta funditus revelare. Longe aliter judicares. Cum eos alii beatos judicent; ipsi dolore decoquantur, timorè detorquentur. Nemo in regno eorum par eis miseris, par ⁵⁵ sceleribus. Unde dicitur: *Regia res scelus est*. Rex Henricus fratrem suum et dominum Robertum in carcerem ⁵⁶ perennem posuit, et usque dum moreretur detinuit. Neptium suarum oculos erui fecit, et multos proditiene cepit, multos dolose et subdole ⁵⁷ interfecit, multa contra sacramentum ⁵⁸ egit; semper cupiditati et avaritiæ deservivit. Quos terrores sensit, dum frater ejus Robertus in eum exercitus a Normannia in Angliam duceret? Concordiam quidem territus cum eo instituit; sed in ea procerum optimos perjurare fecit; quia pacem fregit et fratrem cepit. Quos terrores habuit, dum consul Andegavensis castella ejus diriperet, nec ipse procedere auderet? Quos terrores habuit ⁵⁹, dum Baldwinus consul Flandrensium Normanniam ipso præsentente inflammaret, nec ipse procedere auderet? Quomodo mente contribulatus est, cum filii ejus et filiarum et proceres pelago devorati sunt? Quibus curis demolitus est, dum nepote suo Willelmo Flandriam adipiscente, se diadema regni amissurum pro certo putaret? Hic tamen beatissimus regum habitus est. Sed certe miserimus est. Quid de Philippo rege Francorum et Lodoveo filio ejus, qui temporibus nostris regnaverunt; quorum deus fuit venter (Phil. II); imo funestus hostis fuit. Acto namque voraverunt, ut se ipsos pinguedine amitterent, nec sustinere se possent. Philippus olim pinguedine defunctus est. Lodoveus adhuc juvenis, pinguedine

VARIE LECTIONES.

⁴¹ Randulfo. ⁴² Delinquentibus. ⁴³ Dolentibus. ⁴⁴ Conruerit. ⁴⁵ Suo. ⁴⁶ Thomas. ⁴⁷ Referebatur. ⁴⁸ Ergo omnes. ⁴⁹ Ei. ⁵⁰ Carcerem. ⁵¹ Extraxit. ⁵² Ipsis. ⁵³ Desunt. ⁵⁴ Nemo. ⁵⁵ Desunt. ⁵⁶ Sacramento. ⁵⁷ Deest.

tamen jam mortuus est. Quid autem de felicitate eorum? Nonne Philippus a suis sæpe victus est? Et a personis vilissimis sæpe fugatus est? Nonne Ludovicus per regem Henricum a Marcio campo expulsus est; et a suis, ut patet, sæpenumero fugatus est? Rex vero Norwegensis fratrem suum regem nuper bello cepit, oculos capto eruit, mentulam abscedit, pedem dextrum ademit, filium ejus lactentem excapitavit, pontificem ejus laqueo suspendit. Infelix æque rex uterque. Sed oppones: Cur igitur regem Henricum in Historia tua tantis laudibus extollis, quem hic tantis criminibus subvertis? Ad quos⁸⁸ respondeo: Regem sapientia magnum dixi, consilio profundum, providentia clarum, armis insignem, gestis sublimem, divitiis singularem; et tamen omnia quæ hic apposui, vera nimis sunt, et utinam falsa essent. Sed forsitan adhuc dices: Tringinta et quinque annis jam regnavit, et multo plura, si numeres, prospera sensit quam adversa. Contra quod ego: Imo nec millesima pars fortunæ ejus prosperitati potest adhiberi. Ea namque quæ prospera videbantur, doloribus semper immista erant. Cum regem Franciæ prælio vici, quam longa turbatione mentis breve illud gaudium adeptus est? Breve dico; quia mox alius exercitus insurgens mentis febribus aliis eum conturbavit. Quod si diuturnitatem vitæ et regni miraris, jam non per biennium regnaturum vir Dei prædixit. Nuper itaque videbis miseræ vitæ miserum finem. Quod utinam, si fieri potest, absit! sed tamen non aberit. Non igitur mireris reges istos infelices; sed Deum solum felicem, et regna felicia suis dantem.

Sextus autem, qui et ultimus erit, Tractatus de regni regis proceribus habeatur, qui nuper potentissimi fuerunt, nec jam impotentes sunt. Jam vero⁸⁹ nihil sunt, nusquam sunt; et per excessum pene dici potest, nunquam fuerunt. Nunc etenim fere nemo eorum recordatur. Omnis memoria eorum; interire inceperit; mox nulla erit; ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens. Audi igitur, WALTERE consors charissime, sermocinationem de viris illustribus, sed tamen in audiendo tædiosum, licet eos oculis nostris inspeximus⁹⁰. Splenduit igitur temporibus nostris LANFRANCUS archiepiscopus, vir philosophus, vir perspicuus. Cui successit ANSELMIUS, philosophus et sanctissimus. Vidimus post eos RADULFUM, dignum tantâ celsitudine habitum. Postea vero sedit Cantuariæ WILLELMUS, cujus laudes dici nequeunt; quia non sunt. Inpræsentiarum TEDBALDUS, vir omni laude dignus. Fuit etiam temporibus nostris WALCHELINUS⁹¹, Wintoniensis episcopus; cui successit WILLELMUS GIFFARDUS, vir nobilissimus. Hi quoque exinaniti sunt, et ad nihilum devenerunt. Nunc autem sedet in loco illorum HENRICUS⁹² nepos Henrici regis; qui futurus est

A novum quoddam monstrum ex integro et corrupto compositum, scilicet monachus et miles. Fuit etiam tempore nostro Ingulfus præsul Rovecestrensis; post quem Radulfus; post quem Arnulfus⁹³; deinde Joannes. Hi omnes exinaniti sunt. Nunc autem sedet⁹⁴ mox periturus. Tempore nostro episcopus Londoniensis Mauricius decessit; post quem Richardus; post quem Gislebertus magnus philosophus. Nunc vero Robertus, vir animo magnus. Et hi exinaniti sunt. Badoniæ⁹⁵ vero Joannes medicus, et Godefridus. Nunc vero sedet ibidem Robertus; et hi jam nihil sunt. Wirecestriæ Samsonem vidi clarissimum; post hunc Leulfum⁹⁶. Nunc autem ibidem Simonem videmus. Cestriæ vero vidimus Robertum pontificem; deinde alium Robertum, qui cognominatus est peccatum. Nunc autem sedet Rogerius, mox nihilum futurus. Norwiciæ sedit Herbertus, vir benignus et doctus, cujus exstant scripta. Cui successit Everardus, vir crudelissimus, et ob hoc jam depositus. Nunc vero sedet ibidem Willelmus. Heliensis episcopus primus fuit Herveus, cui successit Nigellus. Salesberiensis episcopus fuit Osmundus; cui successit Rogerius, vir magnus in sæcularibus, nunc vero regis justitarius⁹⁷. Excestriæ vero sedit Robertus nuper mortuus, et pridem cæcus; nunc vero nepos ejus⁹⁸. In Sicestria⁹⁹ vero sedit Radulfus; in cujus loco sedet Pelochin, vir Gnaticus, et ob hoc jam depositus. Danelmiæ vero sedit Willelmus, qui occisus est; post quem Radulfus, qui totam raptor Angliam succendit. Quibus successit Gaufridus: inpræsentiarum vero Willelmus. Vidimus autem Gerardum archiepiscopum Eboracensem; post eum Thomam, post eos Turstanum omnino laudandum; sed nunc Willelmum ejusdem Ecclesiæ thesaurarium. Lincolnæ vero tempore nostro Remigius deguit episcopus. Cui successit Robertus, vir clementissimus. Quibus successit Alexander, vir fidelis et munificus. Hactenus de episcopis. Nonne vidisti Hugonem consulem Cestriæ, et Richardum filium ejus, et Radulfum successorem eorum, et nunc alium Radulfum? et hi omnes exinaniti sunt. Vidisti virum nequissimum et sapientissimum in sæcularibus, de quo prædixi, scilicet Robertum consulem de Melleid¹⁰⁰, et nunc filium ejus Robertum laude parvum. Nonne vidisti Henricum consulem de Warewic, et filium ejus Rogerum, qui nunc degit, animis ignobilem? Vidisti Willelmum consulem Warenniæ, et Robertum consulem de Belesme, et Robertum consulem de Moretoil: de quibus in Historia Anglorum locuti sumus, et Simonem consulem Huntendonæ, et Eustachium¹⁰¹ Bononiæ, et alios multos. Et ipsa memoria tædiosa est. Qui cum potentissimi et aspectu intento dignissimi viderentur; nunc nec pronuntiatione digni sunt. Sed et

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ Quod. ⁸⁹ Enim. ⁹⁰ Inspeximus. ⁹¹ Walcelinus. ⁹² Deest. ⁹³ Ernulfus. ⁹⁴ Ascelinus. ⁹⁵ Badæ. ⁹⁶ Teulfum. ⁹⁷ Jocelinus. ⁹⁸ Item Robertus. ⁹⁹ Siceastria. ¹⁰⁰ Mellent. ¹⁰¹ Consulium.

pellis ovina, in qua depinguntur eorum nomina, A
perdita videtur omnino. Nec invenimus oculos, qui
eam perlegere velint. Testis est hæc epistola, quam
pro nominibus potentissimorum et omnium assur-
rectione dignissimorum nemo tamen vel vix aliquis
poteste perlegere. Quid memorem Aldvinum domi-
num meum abbatem Rameseiæ, et successorem
ejus ⁷² Bernardum, et postea Remaldum virum
callidum sed inclementem, nunc Walterum ⁷³ vi-
rum elegantem? Et hi ubi ⁷⁴ sunt? Turakus abbas
Burgensis, et Ernulfus, et Matthias, et Godricus,
et Joannes, et Martinus, quos omnes vidimus, ex-
inaniti sunt, et ad nihilum devenerunt. Quæris au-
tem, cur post mortuos et in fine vivos interponam,
et jam ad nihilum devenisse dicam? Cujus causa
hæc est. Sicut enim mortui ad nihilum devenerunt;
ita et isti mox devenient: imo ut liberius dicam, B
jam devenerunt. Nostra namque, quæ dicitur, vita,
ut Tullius ait, mors est. Ex quo incipis vivere,
incipis mori. Prætereo viros clarissimos, scilicet
Radulfum Basset ⁷⁵, et filium ejus Richardum, ju-
stitiarior totius Angliæ ⁷⁶, et alios absque nu-
mero; quibus jamdudum magni custamenti ⁷⁷ ser-
vitium impendere jucundum esse ⁷⁸ mihi videba-
tur; nunc autem mortuis brevissimam scribendi
operam vile videtur impendere. Cogita igitur, Wal-
tere, quam nihil sit hæc præsens vita. Cum namque
videamus potentissimos, qui ejus divitias plenarie
adepti sunt, nihil effecisse; ne et nos nihil efficiamus,
quæramus aliud iter vitæ, in qua beatitudi-
nem speremus et adipiscamur. Surge, frater, surge C
et quære; quia in hac vita quod quæstisti, nun-
quam invenisti. Nonne rex Alexander, vir, ut ita
dicam, plus quam potentissimus, parvo tandem ve-
neno demolitus est? Non invenit quod quæstivit.
Nonne et Julius Cæsar, vir æque vel magis potens,
cum omnia subjugasset, stilis exinanitus est? Quod
quæstivit, non invenit. Quære igitur quod invenias,
quære vitam post vitam, quia vita non est in hac
vita. O Deus magne, quam juste mortales dici-
mus ⁷⁹? Mors enim nostra, ex quo vivimus, con-
dita est. Illa autem quæ dicitur mors, finis nostræ

mortis est. Quidquid enim agimus, quidquid dici-
mus, ex quo actum est vel dictum, statim moritur.
Memoria quidem eorum, ut circa mortuum, ali-
quandiu vivit. Cum autem et illa deperierit, jam
quasi secunda mors facta omnia et dicta nostra
omnimode annihilavit. Ubi est quod heri feci? ubi
quod dixi? Ad nihilum devenerunt. Ubi et quod
præterito anno, bodierna die feci vel dixi? Æterna
morte oblivionis absorpta sunt. Optemus igitur in
hac morte mortem; quia non evademus hanc vi-
vendi mortem, nisi corporis mortem ⁸⁰; quæ sci-
licet medius terminus est mortis et vitæ. Sed ante-
quam epistolam hanc perfinnerim, nuntiatum est
amicum meum, cui scribebam, mortis legibus con-
cessisse. O mortalium sors abjecta nascendi, misera
vivendi, dura moriendi. O mors, quam cito pro-
ruis? quam inopinato ⁸¹ irruis? quam magnifice
subruis? Ille igitur qui post mortem est medicus,
donet tibi, Waltere, antidotum suæ pietatis ad ca-
pescendam vitam continuæ sanitatis. Jam tibi
quidem epistola mitti non potest, sed epitaphium;
breve scilicet monumentum cum lacrymis scriben-
dum est.

Henricus tibi sarta gerens, epigrammata primum,

Prælia mox Veneris, germina ⁸² deinde tuli.

Nunc, Waltere, tibi fero carmen funebre totus.

Alter ab Henrico qui tria sarta tulit.

Dimidius perii: perii meus et decor et lux;

Formaque mensque viri, mens charitate pari.

Mens assueta viris ⁸³ dare magna, tamen pud-
[bunda ⁸⁴;

Mente minora sua se tribuisse videns.

Mens assueta viri quantumlibet alta parare;

Sed cum multa paret, xenia parva timet.

Mens assueta viri festivo tradere vultu,

Lætitiæque pari congeminare datum.

Mens assueta viri dare sic, ne danda rogentur,

Præveniens vocem, lina ferente, manu.

Nil medium nil par magnis vir summus habebat.

Summa Dei sit ei gratia, grata quies.

VARIE LECTIONES.

⁷² Deest. ⁷³ autem. ⁷⁴ Desunt. ⁷⁵ Basseth. ⁷⁶ Et Galfridum Ridel justitiarium totius Angliæ.
⁷⁷ Constamenti. ⁷⁸ Deest. ⁷⁹ Dicimur. ⁸⁰ Morte. ⁸¹ Inopinate. ⁸² Gramina. ⁸³ Viri. ⁸⁴ Pudibunde.